

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminin Sorunlarına İlişkin Bir Değerlendirme

Prof. Dr. Adem İŞCAN¹

Öz

Yabancı dil öğretiminin çok önemli olduğu günümüzde gittikçe önemi artan bir alan olan Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, çeşitli kurum ve kuruluşlarla dil öğretim merkezlerinde yürütülmeye çalışılmaktadır. Bu alanda çalışan akademisyenler tarafından birçok araştırma yapılmış fakat alanda nitelikli öğretim elemanı eksikliği nedeniyle bu araştırmaların etkisi çok fazla görülmemiştir. Ayrıca alanda çalışan akademisyenlerle bu işi üstlenen ilgili kurum ve kuruluşlar arasındaki koordinasyon eksikliği de göze çarpmaktadır. Çok uzun bir geçmişe sahip olmayan bu alanda birçok sorun yaşanmaktadır. Bu çalışmada bu sorunlardan öncelikli olarak görülenler alan yazın ışığında ve araştırmacının gözlemleriyle değerlendirilmiş ve bu sorunlara çözüm önerileri sunulmuştur. Her şeyden önce Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanının gelişmesi için bu alana gereken önemin ciddi anlamda verilmesi ve Türkçenin Dünya dili olma hedefi, ülkemizin millî devlet politikası olarak bu konuda ilgili kurum ve kuruluşlarca daha ciddi adımlar atılmalıdır.

Anahtar sözcükler: Türkçe, yabancı dil, öğretim, sorun

1 Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi ABD, adem.iscan@gop.edu.tr ORCID:0000-0001-5826-9502

Makale geliş tarihi: 10.12.2019

Makale kabul tarihi: 20.02.2020

An Evaluation on the Problems of Teaching Turkish as a Foreign Language

Abstract

Nowadays, being aware of the importance of teaching a foreign language, the teaching of Turkish as a foreign language, which is an increasingly important field, is tried to be carried out in various institutions and language teaching centers. Many studies have been conducted by academicians working in this field, but the effect of these studies has not been seen much due to the lack of qualified teaching staff in the field. In addition, the lack of coordination between the academicians working in the field and the relevant institutions and organizations that undertake this job is also noticed. There are many problems in this field, which does not have a very long history. In this study, the priority problems among these problems were evaluated in the light of the literature and with the observations of the researcher, and solutions to these problems were presented. Above all, more serious steps should be taken by the relevant institutions and organizations in order to give serious importance to this field for the development of the field of teaching Turkish as a foreign language and to determine the goal of Turkish as a world language as the national state policy of our country.

Keywords: *Turkish, foreign language, teaching, problem*

Giriş

Yirminci yüzyılın sonunda iletişim ve teknoloji alanında yaşanan baş döndürücü gelişmeler ulusların birbirlerine yakınlaşmalarını sağlamış, böylece uluslar bu yakınlaşma neticesinde birbirlerinin dillerini öğrenme konusunda çok daha istekli hâle gelmiştir. Bu süreçte yabancı dil öğretimi önem kazanmaya başlamıştır.

Milattan önce dört bin yılına kadar uzanan eski ve köklü bir geçmişe sahip olan Türkçe, Ural - Altay dil grubunda yer alan, eklemeli bir dildir. Ayrıca, bugün iki yüz yirmi milyondan fazla kişinin konuştuğu, dünyada en çok konuşulan yedi dil (diğerleri Çince, Hintçe, İspanyolca, İngilizce, Fransızca ve Rusça) arasında yer almaktadır. Bununla birlikte Türkçenin eğitimi ve öğretimi adı geçen diller kadar yaygınlaşmamıştır (İşcan, 2011).

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminin günümüzdeki durumuna bakıldığında, son yirmi beş yılda önem kazandığını ve yaygınlaşmaya başladığını söyleyebiliriz. Yaşanan bu gelişmelerde Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA), Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), Türkiye Maarif Vakfı, Yunus Emre Enstitüsü ve Türkçe Öğretim Merkezi (TÖMER) gibi kurum ve kuruluşların faaliyetlerinin etkili olduğunu söyleyebiliriz.

Yakın dönemde gelişme gösteren bu alanın beraberinde birçok sorunla karşı karşıya kaldığını söyleyebiliriz. Kardeş ve Koç'a göre (2019: 345) bu sorunlar şu şekilde sıralanabilir:

1. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı Sorunu
2. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Lisans Programının Olmaması
3. Öğretim Elemanı Sorunu
4. Araç-Gereç Sorunu
5. Türkçenin Dil Özelliklerinden Kaynaklanan Sorunlar
6. Alfabe Sorunu
7. Öğretim Ortamına İlişkin Sorunlar
8. Yaklaşım- Yöntem- Teknik Sorunu
9. Öğrenen Kaynaklı Sorunlar
10. Ölçme-Değerlendirme Araçları ile İlgili Sorunlar

Yukarıda sıralanan sorunların hepsi elbette önemlidir fakat öncelikle ele alınması gereken başat sorunlar şunlardır; lisans programının olmaması, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi programı sorunu, nitelikli öğretim elemanı sorunu, öğretim yaklaşım- yöntem - teknik sorunu ve öğrencilerin yaşadıkları sorunlardır. Bu nedenle burada yalnızca bu sorunlar ele alınacaktır.

1. Lisans Programının Olmaması

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında yurt dışında ve yurt içinde yabancılara Türkçe öğretecek öğretmenlerin, uzmanların yetiştirileceği bir lisans programının olmayışı, birçok araştırmada (Güzel, 2003; Demircan, 2013; Uzun, 2013; Kardeş ve Koç, 2019), çalıştaylarda ve seminerlerde

dile getirilmesine rağmen maalesef üniversitelerimizde bu konuda hiçbir adım atılmamıştır.

Durmuş (2013), Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında bazı üniversitelerimizde açılan yüksek lisans ve doktora programlarının varlığının, alanın gelişmesi için önemli olduğunu fakat lisans programları açılırsa bu olumlu gelişim sürecinin daha da hızlanacağı düşüncesindedir. Durmuş (2013: 213-214), lisans programının açılmasının faydalarını şu şekilde açıklar: “Bu noktada Türk üniversitelerinin kendi bölgelerinde, kendi etki alanlarındaki ülke vatandaşlarının Türkçe öğrenme talepleriyle daha yoğun olarak ilgilenmeye başlamasını, bununla birlikte belirlenen hedef bölge halklarının Türkçe öğrenme süreçlerine yoğunlaşarak belirli hedef grupların Türkçe öğrenme süreçlerinde uzmanlaşmalarını beraberinde getirebilecektir.”

Er, Biçer ve Bozkırlı'nın (2012) alan yazın ışığında yabancılara Türkçe öğretimini incelediği araştırmalarında toplam 8 makalenin bu soruna değindiğini, bu alanda uzman yetiştirmek için lisans ve lisansüstü programların olması gerektiği ifade edilmiştir.

Bu alanda lisans programının olmayışı nedeniyle eğitim fakültelerinin Türkçe öğretmenliği programlarından mezun olanların yanı sıra Türk dili ve edebiyatı, İngiliz dili ve edebiyatı, dil bilimi, halk bilimi, İngilizce, Almanca, Fransızca vb. yabancı dil öğretmenliği alanlarından mezun olup yetkili kurumların herhangi birinden yabancılara Türkçe öğretimi sertifikası almış olanlar, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde görev alabilmektedir (Öztürk ve Tağa, 2019).

“Yabancılara Türkçe öğretiminde uzman öğreticiye duyulan ihtiyaç kimi kurum ve kuruluşların kısa sürede ‘Yabancılara Türkçe Öğretimi’ sertifika programları açmasına yol açmış, farklı alanlardan birçok kişi bu kurslardan yararlanmıştır. Eğitim ve öğretim açısından birçok sorunu kendi bünyesinde barındıran bu türden uygulamaların azalması açısından da eğitim fakültelerinin Türkçe Eğitimi Bölümlerinde Türkçenin Yabancılara Eğitimi ve Öğretimi Ana Bilim Dalı'nın açılması önemli bir zarurettir. Ancak bu programların açılması kadar bu programdan mezun olan kişilerin istihdam edilmesi de önemlidir.” (Özbay ve Bahar, 2016:26)

Sonuç olarak, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında üniversitelerimizde lisans programının olmaması, alanda uzman kişilerin

yetişmesinin önünde en büyük engel olarak görülmektedir. Dolayısıyla bu alanın gelişmesi öncelikle üniversitelerimizde lisans programlarının ivedilikle açılmasına bağlıdır. Ayrıca Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanının YÖK tarafından doçentlik alanı olarak kabul edilmesi, bu alanın akademik olarak da daha hızlı gelişmesini ve daha çok rağbet görmesini sağlayacaktır.

2. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı Sorunu

Dil öğretiminde etkin sonuçlara ulaşmanın yolunun iyi tasarlanmış öğretim programlarından geçtiği fikri ilgili literatürde yaygın kabul gören bir gerçektir. İyi tasarlanmış ve etkili öğretim programlarının genel ve özel hedefleri iyi belirlenmiş amaçlar, iyi tasarlanmış öğretim süreçleri, hedef kitleye ve bağlama uygun öğretim materyalleri ve ölçme-değerlendirme araçları boyutlarını içinde barındırdığı söylenebilir. YDTÖ bağlamında düşünüldüğünde, gerek yurt içinde gerekse yurt dışında devam etmekte olan yabancılara Türkçe öğretimi programlarının kapsamlı bir ihtiyaç analizi çalışması sonucunda tasarlanarak uygulamaya konulduğunu söylemek güçtür. (Yıldız, 2015).

Öğretim programları, eğitim öğretim süreçlerinin sağlıklı ve etkin bir şekilde yürütülebilmesi bakımından önemlidir. Bir dilin yabancı dil olarak öğretiminde uygulanacak programlar, ana dili öğretim programlarına göre birçok farklılıklar göstermektedir (Ulutaş ve Kara, 2019). Bu farklılıkların başında öncelikle hedef kitlenin farklı oluşunu söyleyebiliriz. Oysa Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yıllardır ana dili olarak Türkçe öğretim programı kullanılmıştır. Kardeş ve Koç'a göre (2019) bu alanda yalnızca ana dili olarak Türkçe öğretim programı değil, ayrıca İngilizce, Almanca, Fransızca vb. yabancı dil öğretim programları da kullanılmıştır. Bu nedenle Türkçenin hedef kitleye öğretilmesinde beklenen sonuçlar elde edilememiştir.

Göçer ve Moğul'a göre (2011), Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, ayrı bir disiplin olarak görülmeli ve bu alanda kullanılacak bir eğitim programı hazırlanmalıdır.

Karababa da (2009: 270-271) bu konuda şunları söyler: “Bugün üniversitelerimizde lisans düzeyinde Türk Dili ve Edebiyatı, Dilbilim ve Türkçe Eğitimi Bölümleri (Türkçe Öğretmenliği Programları)

bulunmaktadır. Bu bölümler, yabancılara Türkçe öğretimi görevini üstlenmeye uygun ya da en yakın alanlar gibi görünse de söz konusu bölümlerin lisans ve varsa lisansüstü programları incelendiğinde; program içeriklerinin, yabancılara Türkçe öğretiminin gerekliliklerini yerine getirebilecek nitelikte ve yabancılara Türkçe öğretmek gibi özel bir alana öğretmen yetiştirmek için yeterli olmadığı görülmektedir.”

Er, Biçer ve Bozkırlı da (2012) araştırmalarında bu sorunla ilgili önemli tespitlerde bulunmuşlardır: “Öğretim programı yetersizliği”ni konu edinen yedi makale incelendiğinde iki makalede yabancılara Türkçe öğretim programlarının Avrupa Dil Dosyası göz önünde bulundurularak hazırlanmaması, iki makalede öğrencinin ihtiyacına cevap verebilecek nitelikte bir programın olmaması, bir makalede yabancılara Türkçe öğretimine yönelik programların uzman kişilerce hazırlanmamış olması, bir makalede ortak bir programın olmaması, bir makalede ise Türkçe Eğitimi bölümlerindeki yabancılara Türkçe öğretimi dersinin ders saati yetersizliği konuları hakkında bilgi verilmiştir.”

Aslında bu yedi makaleden çıkarılan bu tespitlerin hepsi Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde öğretim programı sorununun içeriğini oluşturmaktadır. Öncelikle hazırlanacak Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi programının işlevsel ve etkili olması için, yabancı dil öğretiminde kendini kanıtlamış uluslararası geçerliliği olan programlardan yararlanmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle öğretim programının içeriği, Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni’nden faydalanılarak hazırlanmalıdır. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenmek isteyenlerin dil öğrenme amaçları ve beklentileri birbirinden farklıdır. Bu nedenle program hedef kitlenin ihtiyaçlarına göre düzenlenmeli ve bunun için ihtiyaç analizleri yapılmalıdır. Günümüzde özellikle TÖMER’lerin kendilerinin hazırlamış oldukları programları kullandıkları bilinmektedir. Hâlbuki ana dili olarak Türkçe öğretiminde olduğu gibi Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde de ortak bir program olmalıdır. Türkçe öğretmenliği lisans programında verilen yabancılara Türkçe öğretimi dersinin önceden 6. yarıyıldan itibaren 2 saatlik bir dersken sonradan yeni YÖK programıyla 8. yarıyıldan itibaren 3 saatlik bir ders olarak okutulması olumlu gibi görünse de Türkçe öğretmen adaylarının bu alanda yeterli donanıma sahip olamadan mezun olmaları anlamına gelmektedir.

Uçgun’un (2013) araştırmasında da, Türkçe Eğitimi Lisans Programı’ndaki Yabancılara Türkçe Öğretimi dersinin süresi bakımından yetersiz

bulunduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle Uçgun, Türkçeyi yabancı dil olarak öğretecek öğretmenlerin daha donanımlı yetişmelerini sağlamak amacıyla Türkçe eğitimi bölümlerine bağlı “Yabancı Dil Olarak Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı”nın kurulmasını önermektedir.

Son yıllarda hem Millî Eğitim Bakanlığının hem de Türkiye Maarif Vakfının hazırlamış oldukları Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programlarının bu konudaki sorunların çözümünde önemli katkılar sağlayacağı açıktır. Bu programların ihtiyaçlar ve evrensel ilkeler doğrultusunda geliştirilmesi, uygulamada yaşanan problemler ışığında gerekli güncellemelerin yapılması, sorunların çözümünü kolaylaştıracaktır (Kardaş ve Koç, 2019: 347).

3. Nitelikli Öğretim Elemanı Sorunu

Öğretim elemanı, dil öğretiminin en önemli öğelerinden biridir. Dil öğretiminin başarılı ve verimli olması için öğretim elemanı ile öğrenci arasındaki etkileşim oldukça önemlidir. Yüce (2016)’ye göre bu etkileşimin sağlıklı olması için bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerilerin iyi bilinmesi gerekir. Yani Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde görev yapacak öğretim elemanlarının yalnızca alan bilgisine sahip olmaları yeterli değildir. Ayrıca öğrencilerin psikolojilerini iyi anlamaları, onları derse istekli hale getirme, öz güven kazandırma gibi konularda da eğitim almaları gerekir. Ne yazık ki günümüzde biz daha ilk aşamayı, yani alan bilgisine sahip öğretim elemanı yetiştirme konusunda bile geç kaldığımızı söyleyebiliriz. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında görev yapacak öğretim elemanının en önemli niteliklerinden biri de Türk kültürüne çok iyi derecede hâkim olmasıdır. Güzel ve Barın (2013: 63), bu konuda şunları söyler: “... kendi kültür değerlerini (dilini, dinini, tarihini, gelenek ve göreneklerini) çok iyi bilmelidir. Bu, bir öğretim elemanı için çok önemli bir vasıftır. Türk kültürünü, geçmişi ve bugünüyle çok iyi özümsememiş hiçbir kişi, yabancılara Türkçe öğretimi alanında eğitim vermemelidir.”

Açık’a göre (2008), Türkçenin yabancı dil olarak görev yapan öğretim elemanlarının nitelikleri ve dikkat etmeleri gereken hususlar şunlardır:

“a) Türkçeye, Türk kültürü ve edebiyatına vakıf olmalı.

b) Yabancı dil öğretim yöntem ve tekniklerini bilmeli.

- c) Olumlu bir ortam yaratmalı.
- d) Değerlendirme yöntem ve becerisine sahip olmalı.
- e) Öğrencilerin karşılaştıkları zorlukları not etmeli.
- f) Ders kitapları dışında materyaller geliştirmeli.
- g) Dersteki grup ya da kişisel etkinlikleri öğrencilerin daha önce edindikleri bilgiler göz önünde tutarak tasarlamalı.
- h) Dil öğretiminin aynı zamanda kültür aktarımında araç olduğunu ve Türkiye'yi tanıtmaya, sevdirmeye misyonunu kabullenmelidir.
- i) Okutman, dili öğretme yerine sınavda öğrenciyi başarılı kılmak üzere gerçek amaçlarından uzak uygulamalara yönelmemelidir.”

Daha önce de belirtildiği gibi ana dili olarak Türkçe öğretimi ile Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi birbirinden farklı alanlardır. Öncelikle hedef kitlesi farklıdır. Dolayısıyla Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde görev alacak kişilerin yalnızca Türkçe öğretmenliği mezunu olması tek başına yeterli değildir. Bu alan ana dili olarak Türkçe öğretiminden ayrı bilgi, birikim ve formasyon gerektirir (Öztürk ve Tağa, 2019).

Mete'nin (2012) “Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğreten Öğretmenlerin Özel Alan Yeterlikleri Üzerine Bir Araştırma” başlıklı doktora tez çalışmasında, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanının Türkçe öğretiminden ve yabancı dil öğretiminden farklı bir alan olduğu ve öğretmenlerce de böyle algılandığı tespit edilmiş, bu nedenle yabancı dil olarak Türkçe öğretecek öğretmenlerin yetiştirilmesi için hazırlanan programlarda alan dersleri, kültür dersleri ve alan eğitimi ders içerikleri özel alan yeterlikleri temelinde oluşturulmalıdır. Ayrıca yabancı dil olarak Türkçe öğretimi programları hazırlanması için alanla ilgili temel ilke ve yöntemlerin belirlenip çerçeve programının hazırlanması gerektiği önerisinde bulunmuştur.

Yağmur'a göre (2006) Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, özel uzmanlık gerektiren bir alandır. Bu alanda görev yapacak öğretim elemanlarının yalnızca Türkçe eğitimi ya da Türk dili ve Edebiyatı Eğitimi bölümlerinden mezun olması yetmez. Türkçe yabancı dil öğretmenleri de aynı Almanca, Fransızca ve İngilizce vb. dil öğretmenleri gibi yabancı dil öğretmeni olarak yetiştirilmelidirler.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında görev yapan öğretmenler

ya da öğretim elemanlarının çoğunun Türkçe öğretmenliği mezunu bile olmaması büyük sorunlara neden olmaktadır.

Bu konuyu ayrıntılarıyla irdeleyen Özbay ve Bahar (2016), Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde uzmanlık alanı farklı kişilere yer verilmesinin alanın kurumsallaşmasını ve bir bilim dalı olmasını engellediği gibi bu alanda uzman yetiştirilmesini de geciktirdiğini ifade eder.

Yıldız ve Tunçel'e göre (2014) kültürümüze uzak, hiç Türkçe bilmeyen farklı milletlerden öğrencilerle dolu bir sınıfın karşısına ilk kez çıkan, yabancı dil öğretim metotları alanında eğitim almamış bir öğretmenin deneyimsizliği nedeniyle öğrencilere dilimizi ve kültürümüzü öğretme noktasında problemler yaşaması kaçınılmazdır.

Günümüzde artık hemen her üniversitede Türkçe Öğretim Merkezleri (TÖMER) bulunmaktadır. TÖMER'lerin büyük bir bölümünde misafir öğrencilere Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi çalışmalarını, alan uzmanı olmayan öğretim elemanları yürütmektedir. Türkiye'deki TÖMER'lerde görev yapan öğretim elemanlarının uzmanlık alanlarına bakıldığında bunların oldukça büyük bir bölümünün Türkçe eğitimi lisans programından dahi mezun olmadıkları anlaşılacaktır. Maalesef halen TÖMER'ler bir rant kapısı olarak görülmekte ve üniversite idaresiyle yakın ilişkileri olan öğretim elemanları uzmanlık alanlarına bakılmadan idareci veya öğretici olarak görevlendirilmektedir. Bu durum dilimiz ve kültürümüzün öğretiminde göz ardı edilemeyecek büyük bir sorundur. Bu sorunun bir nebze olsun giderilmesi için (en azından Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında yetişen öğretim elemanları istendik niceliğe ulaşmaya kadar) vakit geçirilmeden Türkçe eğitimi alanında uzman kadroların bu merkezlere görevlendirilmesi gerekmektedir (Kardaş ve Koç, 2019: 350).

4. Yaklaşım- Yöntem- Teknik Sorunu

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında yaşanan önemli sorunlardan biri de yöntem sorunudur. Dil öğretiminde hangi konuların öğretileceği kadar bu konuların nasıl öğretileceği de oldukça önemlidir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde de öğretmenlerin/öğretim elemanlarının dil öğretim yöntem ve tekniklerine vakıf olmaları bu yöntem ve tekniklerin hangi dil öğretim yaklaşımlarıyla alakadar olduğunu bilmeleri ve bunun farkında olmaları öğretim sürecini olumlu yönde etkileyecektir. Öğretmen

/ öğretim elemanlarının bu yöntem ve tekniklerdeki öğretmen ve öğrenci rollerini iyi tanımaları ayrıca bunların olumlu ve olumsuz yanlarını iyi öğrenmeleri gerekir.

“Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde de Türkçe öğrenenlerin dili en kolay ve etkili bir şekilde öğrenebilmeleri için yöntem bilgisine sahip olmak bir dil öğretmeni için önemli bir ihtiyaçtır. Bu bağlamda, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin yöntemler konusunda kendini geliştirmeleri ve öğrenenlere en uygun dil öğretim ortamını yaratmaları beklenmektedir.” (Göçen, 2020: 44)

Küreselleşen dünyada yaşanan hızlı gelişmeler dil öğrenme ihtiyaçlarında da değişiklikler meydana getirmiştir. Bu durum yabancı dil öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklerin günümüzdeki ihtiyaçlar doğrultusunda geliştirilmesi veya güncellenmesine neden olmaktadır. Bu noktada Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin Türkçeyi öğrenme amaçlarına, dil öğrenme ihtiyaçlarına göre Türkçe öğretiminde kullanılacak yöntem ve tekniklerin seçimi daha olumlu olacaktır.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde hangi yöntem ya da tekniğin kullanılacağı, yıllardır alanda tartışılan bir konudur. Fakat hangi yöntemi ya da tekniği uygularsak uygulayalım olumlu yönleri olmakla birlikte hep eksik kalacaktır. Çünkü her yöntem ya da teknik kendisinden önce ortaya konulan yöntem ve tekniklerin eksiklerini gidermek ya da olumlu yönlerini geliştirmek amacıyla ortaya konulmuştur. Hâlbuki günümüzde dil öğretiminde kabul edilen durum, birden çok öğretim yöntem ya da tekniğe başvurulmasıdır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde hangi yöntem ve tekniğe başvurulacağı, hedef kitlenin yaş, cinsiyet, ana dili, dili öğrenme amacı gibi faktörlere bağlı olarak belirlenmelidir. Bu konuda öğretim elemanlarının bilgi, beceri ve tecrübesi de çok önemlidir. Yani Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde görev alacak kişilerin yabancı dil öğretim yöntem ve teknikleri konusunda çok iyi olması gerekir. Göçen de (2020: 25) bu konuda şunları söyler: *“Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde de Türkçe öğretmenlerinin dil öğretim yöntemlerini tanımasına, yöntem kullanımı sürecinde öğretmen-öğrenci rollerini anlamasına ve yöntemin olumlu-olumsuz özelliklerinin farkında olmasına ihtiyaç vardır. Böylece öğretmenler öğrenen ihtiyaçlarına, geliştirilmek istenen dil becerisine ve öğretimin hedeflerine yönelik olarak gerekli olan yöntemlerin seçimlerini gerçekleştirebileceklerdir.”*

5. Öğrencilerin Yaşadıkları Sorunlar

Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin yaşadıkları en önemli sorunlar; uyum sorunu ve temel dil becerileriyle ilgili yaşadıkları sorunlardır.

5.1. Uyum Sorunu

Bu sorun, öğrencilerin öğrenme ortamı yani okul dışında yaşadıkları sorunları kapsamaktadır. Barınma, ekonomik nedenler, ulaşım vb. dış etkenlerde yaşanan olumsuz durumlar, öğrencilerin Türkçe öğrenme başarısını da olumsuz etkilemektedir. Biçer, Çoban ve Bakır'ın (2014) yapmış oldukları çalışmada, öğrencilerin en çok maddi konularda sıkıntı çektikleri, öğrencilere verilen burs imkânlarının artırılmasının bu sorunun çözümü için önemli olduğunu ifade eder. Yine Er, Biçer ve Bozkırlı'nın (2012) araştırmasında karşılaşılan problemlerden biri de yabancılara Türkçe öğretiminde bir devlet politikasının oluşturulamamış olmasıdır. Politika eksikliğinden kaynaklanan temel problemler öğrencilerin yaşadığı barınma, burs ve ulaşım imkânlarının kısıtlılığı olarak belirtilmiştir. Açık (2008), araştırmasında öğrencilerin hedef dili konuşan topluma karşı olumlu tutum içinde olmaları gerektiğini söylemiştir. Çünkü topluma karşı sergilenen olumlu tutum öğrencilerin öğrenme isteğini artırıp öğrenme sürecini kolaylaştırırken aksi durumda öğrenme işlemi zorlaşır ve başarı düşer. Dolayısıyla topluma uyum konusunda özellikle öğretim elemanlarına büyük görevler düşmektedir. Öğretim elemanının bilgi ve deneyimi bu konuda önemli rol oynayacaktır.

5.2. Temel Dil Becerileriyle İlgili Yaşanan Sorunlar

Alan yazın incelendiğinde öğrencilerin en çok dil bilgisi ve yazma alanlarında sorun yaşadıkları gözlenmiştir.

Gürbüz ve Güleç (2016), araştırmalarında öğrencilerin en çok dil bilgisi konularında sıkıntı çektiklerini ve bu konunun daha çok akademik yazma becerisini olumsuz yönde etkilediğini ifade eder. Karababa da (2009) dil bilgisi konularının öğrenilmesinde öğrencilerin oldukça zorlandıklarını ve bu sorunun çözümü için dilbilgisini işlevsel açıdan ve her yönüyle betimleyen çalışmalara ihtiyaç duyulduğunu ifade eder. Açık (2008) ile Biçer, Çoban ve Bakır'ın (2014) yapmış oldukları çalışmalarda en çok yazma konusunda sorunların yaşandığı tespit edilmiştir. Maden ve İşcan'ın

da (2011) araştırmalarında benzer şekilde dil bilgisi ve yazma alanlarında öğrencilerin daha çok sorun yaşadıkları ifade edilmiştir.

Yazma becerisinin dört temel dil becerisi içinde dinleme, konuşma ve okumadan sonra gelen ve en zor kazanılan beceri olduğu bilinen bir olgudur. Yani yazma becerisinin gelişmesi diğer becerilerin gelişmesine bağlıdır. Yazmanın zor bir beceri olması, onun karmaşık bir süreç ihtiva etmesinden kaynaklanır. Takıl'a göre (2016) yazma becerisi için hem sembollerin öğrenilmesi hem de anlamadan sonra ortaya çıkan anlatma sürecinin geliştirilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla yazma becerisini oluşturan bu yeterliklerin bir öğretici olmaksızın kendi kendine ortaya çıkması mümkün değildir. Bu sebeple Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yazma becerisinin geliştirilmesi için öğretmenlerin daha özenli ve dikkatli davranması gerekmektedir.

Genç (2017), Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yazma eğitimi sürecinde tıpkı ana dil olarak Türkçe öğretiminde olduğu gibi yapılandırıcı yaklaşımın kullanılması gerektiğini savunur: *“Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde önemli ve işlevsel bir beceri olan yazma eğitimi belirli aşama ve ilkelerden oluşur. Bireyin iletişim ve etkileşim sürecine girmesi anlama ve anlatma gereksiniminden doğar. Bu da anlama ve anlatmaya dayalı temel dil becerilerinin etkin biçimde kullanılabilmesiyle gerçekleşebilir. Anlatma becerileri kapsamında yer alan yazma, duygu, düşünce ve bilgilerin yazılı olarak ifade edilmesini imler. Yazma eğitimi ön bilgileri gözden geçirme, düzenleme ve aktarmadan oluşan bir süreci kapsar. Yazma eğitimi yapılandırıcı yaklaşımla düşünceleri sıralama, sınırlama, düzenleme ve yazma kurallarını uygulamayla bütünleşir. Bilişsel bir ön hazırlıkla başlayan yazma eğitimi, yazma amacının belirlenmesi ve buna uygun olan yöntemin seçilmesi, konunun sınırlandırılması, ifade edilenlerin kurallara uygun biçimde yazılmasıyla tamamlanır.”*

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yazma eğitiminde başarıya ulaşmak için diğer temel dil becerileriyle paralel olarak bir öğretim ortamı olmalıdır. Yani yapılandırıcı yaklaşıma uygun olarak bağımsız bir konu olarak değil, bir öğrenme alanı olarak dört temel dil becerisiyle birlikte ele alınmalıdır. Yine dil öğretim ilkelerine uygun olarak basitten zora, somuttan soyuta, bilinenden bilinmeyene ilkesine uygun hareket edilmelidir.

Avcı ve Küçük de (2017) Türkçenin yabancı dil olarak dil bilgisi öğretiminde yukarıda bahsedilen dil öğretim ilkelerine göre hareket

edilmesi gerektiğini savunur. Ayrıca dil bilgisi öğretiminde de ihtiyaç analizinin mutlaka yapılmasının gerektiğini ifade eder.

Karatay ve Kaya (2019), dil bilgisi öğretiminde yaşanan sorunların ders kitaplarındaki tutarsızlıkların giderilmesi ve dil bilgisel yapıların işlevsel olarak sunulmasına bağlı olduğunu ifade eder.

Kurt (2016) ise dil bilgisinin diğer dört temel dil becerisinin etkili ve doğru kullanımı için önemli olduğunu, ezberden kaçınılması gerektiğini savunur.

Tıpkı yazma becerisinde olduğu gibi Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dil bilgisi öğretiminde başarıya ulaşılabilmesi için yapılandırıcı yaklaşımla hareket etmek gerekir. Yani dil bilgisi kurallarının öğretiminde ezberden kaçınılması konuların işlevsel yönü ön plana çıkarılmalı ve sezdirerek konular kavratılmalıdır. Ayrıca, dil bilgisi bağımsız bir konu olarak değil diğer temel dil becerilerine paralel olarak bütüncül bir anlayışla verilmelidir.

Sonuç

Günümüzde küreselleşen dünyada artan uluslararası ilişkiler, ülkelerin birbirlerini daha yakından tanıma isteği, yabancı dil öğretiminin daha da önem kazanmasını sağlamıştır. Türkiye'nin de uluslararası artan gücü, jeopolitik konumu, Türk dizilerinin dünyada saygın bir konumda olması ve Türkçenin dünyada sayılı dillerden biri olması gibi nedenlerle Türkçe öğrenmeye karşı ilgi son yıllarda önemli artış göstermiştir. Bu ilgi ve yoğun talepleri karşılamak amacıyla birçok kuruluş ve merkez Türkçe öğretimi adına faaliyet göstermeye başlamıştır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında öğretim elemanı ihtiyacını karşılamak için düzenlenen sertifika programlarının sayısı çığ gibi çoğalmıştır. Bununla birlikte bu alanda yaşanan sorunlar da gün yüzüne çıkmıştır.

Son yirmi beş otuz yılda gelişme göstermeye başlayan Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde günümüzde birçok sorun yaşanmaktadır. Bu makalede bu sorunlardan en önemli olarak görülen; lisans programının olmaması, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi programı sorunu, nitelikli öğretim elemanı sorunu, öğretim yaklaşım – yöntem - teknik sorunu ve öğrencilerin yaşadıkları sorunlar ilgili alan yazın ışığında araştırmacının gözlemleriyle birlikte değerlendirilmiş ve çözüm önerileri sunulmaya çalışılmıştır. Bu sorunlarla ilgili olarak dile getirilen çözüm önerilerini şöylece özetleyebiliriz:

Öncelikle Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanı bağımsız bir disiplin alanı olarak görülmeli ve üniversiteler bünyesinde lisans programı ivedilikle açılmalıdır. Ayrıca alanla ilgili var olan lisansüstü programların sayısının artırılması gerekir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi programıyla ilgili Millî Eğitim Bakanlığı ve Türkiye Maarif Vakfı'nın hazırladığı programlar mutlaka alan uzmanlarının katkılarıyla geliştirilmelidir. Bu alanda yaşanan en önemli sorunlardan olan nitelikli öğretim elemanı yetiştirilmesi için lisans programının ivedilikle açılması bu programlar açılana kadar hiç değilse Millî Eğitim Bakanlığı, Türkiye Maarif Vakfı ve TÖMER gibi kuruluşlarda istihdam edilecek öğretim elemanlarının yalnızca Eğitim Fakültelerinin Türkçe Öğretmenliği programlarından mezun kişilerden oluşmasına öncelik verilmelidir. Alanda yaşanan yöntem sorununun çözümüyle ilgili olarak da mutlaka yapılandırıcı yaklaşımın temel ilkelerine göre hareket edilmeli, öğretimde birden çok yöneme başvurulması ve yöntemlerin ihtiyaç analizi yapılarak belirlenmesi gerekir. Temel dil becerilerinde yaşanan sorunlara gelince, bu sorunların çözümünde de yine yapılandırıcı yaklaşımın temel ilkelerinden hareket edilmeli ve bu konuda öğretim elemanlarının yeterli alan bilgisine sahip olması sağlanmalıdır.

Sonuç olarak Türkçenin bir dünya dili hâline gelmesini istiyorsak, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında yaşanan bu sorunların çözümünde ilgili kurum ve kuruluşlar ivedilikle hareket etmeli ve bu konuya milli devlet politikası nazarıyla bakılmalıdır.

Kaynaklar

- [1]. Açıık, F. (2008). Türkiye’de Yabancılara Türkçe Öğretilirken Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Uluslararası Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumu Bildirisi. Doğu Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü, Lefkoşa.
- [2]. Avcı, Y. ve Küçük, S. (2017). “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dil Bilgisi Öğretimi”. *Turkish Studies*, 12(35). 49-67.
- [3]. Biçer, N., Çoban, İ. ve Bakır, S. (2014). “Türkçe Öğrenen Yabancı Öğrencilerin Karşılaştığı Sorunlar: Atatürk Üniversitesi Örneği”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(29), 125-135.
- [4]. Candaş-Karababa, Z. C. (2009). “Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi ve Karşılaşılan Sorunlar”. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2, 265-277.
- [5]. Demircan, Ö. (2013). *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri*. İstanbul: DER.
- [6]. Durmuş, M. (2013). “Türkçenin Yabancılara Öğretimi: Sorunlar, Çözüm Önerileri ve Yabancılara Türkçe Öğretiminin Geleceği İle İlgili Görüşler”. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı*, 6(11), 207-228.
- [7]. Er, O., Biçer, N. ve Bozkırlı K. Ç. (2012). “Yabancılara Türkçe Öğretiminde Karşılaşılan Sorunların İlgili Alan Yazını Işığında Değerlendirilmesi”. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi (TEKE)*, 1(2), 51-69.
- [8]. Genç, H. (2017). “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Yazma Eğitimi Bağlamında Yazım ve Noktalama”. *Dil Dergisi*, 168(2), 31-42.
- [9]. Göçen, G. (2020). “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Yöntem”. *Rumeli DE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 18, 43-48.
- [10]. Göçer, A. ve Moğul S. (2011). “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi ile İlgili Çalışmalara Genel Bir Bakış”. *Turkish Studies*, 6(3), 797-810.
- [11]. Gürbüz, R. ve Güleç, İ. (2016). “Türkiye’de Eğitim Gören Yabancı Öğrencilerin Türkçeye İlişkin Görüşleri: Sakarya Üniversitesi

- Örneği”. *Sakarya University Journal of Education*, 6(2), 141-153.
- [12]. Güzel, A. (2003). “Eğitim Fakültelerinde Türkçe Öğretmenliği Bölümünün Kuruluşu ve Hedefleri”. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (13), 7-17.
- [13]. Güzel, A. ve Barın, E. (2013). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- [14]. İşcan, A. (2011). “Türkçenin yabancı dil olarak önemi”. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4), 29-36
- [15]. Karatay ve Kaya (2019). “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dilbilgisi için Çerçeve Program”. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 7(2), 1-59.
- [16]. Kardaş, M. N. ve Koç, R. (2019). *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Yaşanan Başlıca Sorunlar, Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi*, Ed. Kardaş, M. N. s: 343-363, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- [17]. Kurt, M. (2016), *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dil Bilgisinin İşlevi, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Kuramlar-Yöntemler-Beceriler-Uygulamalar*, Ed. Yıldırım, F. ve Tüfekçioğlu, B. s: 261-266, Ankara: Pegem Akademi.
- [18]. Maden, S. ve İşcan, A. (2011). “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Amaç ve Sorunlar (Hindistan örneği)”. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(5), 23-37.
- [19]. Mete, F. (2012). *Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğreten Öğretmenlerin Özel Alan Yeterlikleri Üzerine Bir Araştırma*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- [20]. Özbay, M. ve Bahar, M. (2016). *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Uzmanlık Sorunu*. *Aydın Tömer Dil Dergisi*, 1 (1) , 1-29.
- [21]. Öztürk, H. ve Tağa, T. (2019). *Türkçenin Ana Dili ve Yabancı Dil Olarak Öğretilmesi Arasındaki Farklar, Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi*, Ed. Kardaş M. N. s: 177-197, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- [22]. Takıl, N. B. (2016). “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Yazma

- Becerisini Geliştirmeye Yönelik Bir Eylem Araştırması: Döngüsel Yazma Etkinliği”. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 20(1), 299-312.
- [23]. Uçgun, D. (2013). “Yabancı Dil Olarak Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı’nın Gerekliği Üzerine Bir Değerlendirme” *Turkish Studies*, 8(9). 2487-2498.
- [24]. Ulutaş, M ve Kara, M. (2019). “TÖMER Türkçe Öğretim Programlarının Bilişsel Stratejiler Açısından İncelenmesi”. *Journal of Language Education and Research*, 5(2), 232-250. DOI: 10.31464/jlere.575801
- [25]. Uzun, N. E. (2013). *Yabancılara Türkçe Öğretimi Üzerine Söyleşi. Yabancılara Türkçe Öğretimi El Kitabı*, Ed. Durmuş, M. ve Okur, A. s: 7–11, Ankara: Grafiker.
- [26]. Yağmur, K. (2006). “Batı Avrupa’da Türkçe Öğretiminin Sorunları ve Çözüm Önerileri”. *Dil Dergisi*, 134, 31-48.
- [27]. Yıldız Ü., (2015). “Yabancılara Türkçe Öğretimi Bağlamında Program, Yöntem, Öğretim Materyali ve Değerlendirme Yöntemleri Sorunu: Belarus Örneği”, *International Journal of LanguageAcademy*, vol.3, pp.94-112.
- [28]. Yıldız, Ü. ve Tunçel, H. (2014). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Öneriler, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi*, Ed. Şahin A. s: 175-205, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- [29]. Yüce, S. (2016). “Yabancılara Türkçe Öğretiminde Nitelikli Öğretim Elemanı Sorunu”. *Aydın Tömer Dil Dergisi*, 1, 105-116.

Extended Abstract

Foreign language teaching has become very important today due to military, religious, commercial, social, cultural reasons and needs. Although Turkish is one of the most spoken languages in the world, it has not made much progress in its teaching as a foreign language until the last quarter century. State policies play a very important role in that situation. Today, there are various activities in Turkey and abroad related to teaching Turkish as a foreign language. However, to what extent the practices are effective, how the teaching methods and approaches are used and how those who teach Turkish as a foreign language are prepared are important points to be taken into consideration. While teaching Turkish as a foreign language, it is necessary to determine what kind of problems arises from the teacher, the student and the institutions and to shed light on the regulations. Teaching Turkish as a foreign language has gained importance and become widespread only in the last two decades. Since the teaching of Turkish as a foreign language does not have a long history, research on curriculum development and student needs is not sufficient. When the literature on the problems of teaching Turkish to foreigners and the problems experienced in practice are examined with a disciplinary approach in the field of teaching Turkish as a mother tongue, it is seen that there is no research other than a few examples. In this study, the problems experienced in teaching Turkish as a foreign language were evaluated in the light of the literature and with the observations of the researcher, and solutions to these problems were presented.

The main problems encountered in teaching Turkish as a foreign language are as follows: lack of undergraduate program, the problem of teaching Turkish as a foreign language program, qualified instructor problem, teaching-approach, method-technique problem and problems experienced by students. In summary, the following evaluations have been made regarding these problems:

1. **Lack of Undergraduate Program:** The lack of undergraduate programs in our universities in the field of teaching Turkish as a foreign language is seen as the biggest obstacle to training experts in the field. Therefore, the development of this field depends primarily on the opening of undergraduate programs in our universities urgently. In addition, the acceptance of the field of teaching Turkish

as a foreign language as an associate professorship field by YÖK will enable this field to develop faster and become more popular academically.

2. **The Problem of Teaching Turkish as a Foreign Language Program:** In recent years It is clear that Teaching Turkish as a Foreign Language Programs prepared by the Ministry of Education and Turkish Education Foundation provides an important contribution to the solution of problems on this issue. Improving these programs in line with the needs and universal principles and making the necessary updates in the light of the problems experienced in practice will facilitate the solution of the problems.
3. **The Problem of Qualified Instructors:** The fact that most of the teachers or lecturers working in the field of teaching Turkish as a foreign language are not even graduates of Turkish teaching causes great problems. In order to eliminate this problem to some extent (at least until the instructors trained in the field of teaching Turkish as a foreign language reach the desired quantity), the expert staff in the field of Turkish education should be assigned to these centers without delay.
4. **Approach - Method - Technique Problem:** The method and technique to be used in teaching Turkish as a foreign language should be determined depending on factors such as age, gender, mother tongue and aim of learning the language of the target audience. The knowledge, skills and experience of the instructors are also very important in this regard. In other words, people who will take part in teaching Turkish as a foreign language should be very good at foreign language teaching methods and techniques.
5. **Problems Experienced by Students:** The most important problems faced by those who learn Turkish as a foreign language; adaptation problem and problems with basic language skills. The adaptation problem includes the problems that students experience outside of school, the learning environment. Negative situations experienced due to external factors such as housing, economic reasons and transportation etc. also negatively affect students' success in learning Turkish. Especially academic staff has a great responsibility in adapting to society in this regard. The knowledge

and experience of the lecturer will play an important role in this regard. As for the problems encountered with basic language skills; when the literature was examined, it was observed that students mostly experienced problems in grammar and writing. As in writing skills, it is necessary to act with a constructive approach in order to achieve success in teaching Turkish as a foreign language.

As a result, if we want Turkish to become a world language, the relevant institutions and organizations should act urgently in solving these problems in the field of teaching Turkish as a foreign language, and this issue should be viewed from the perspective of the national state policy.